

935 Torberg av Værnes

Den første eier av Værnes vi hører om er Torberg av Værnes. Han er nevnt i Håkon den godes saga (933 - 959). Han var høvdingen i Stjørdal på denne tiden og delte Trøndelag med 7 andre storhøvdinge. Disse 8 hadde hvert sitt «fylke» og var på en måte dagens «fylkesmenn». Det var høvdingene i Uttrøndelag: Kåre av Gryting, Asbjørn av Medalhus og Orm av Ljøxa. Sammen med Torberg dro disse til Møre, drap prester og brente kirker. Dette som en kamp og markering mot rikskongen og presset sørfra om ytterligere samling og påtvingelse av tro og normer. De 4 andre høvdingene («fylkesmennene») var Botolv av Aalveshaug, Narve av Stav, Trond Haka av Egge og Tore Skjegg av Husebø/Inderøya. De skulle tvinge Håkon den gode til å blote på Mære.

Da Olav Tryggvasson ble rikskong kom han til Trøndelag for å roe ned gemyttene. Nå var det Asbjørn - sønn til Torberg av Værnes - som var høvding i Stjørdal-Fylki, og som bodde på Værnes. Han var nok en person av enda hardere støpning enn far sin, og nektet beint å bøye seg for Kong Olav. Olav Tryggvasson inviterte Asbjørn og storbøndene til fest på kongsgården på Lade. - Olav Tryggvasson skulle bli med å blote. Det kunne han nok, men da ville han bestemme hvem som skulle blotest, underforstått: Asbjørn og storfolket skulle selv ofres. Da forstod Asbjørn at overmakta ble for stor, og de lot seg kristne. Utover denne tradisjonsfortellingen vet en svært lite om forholdene på Værnes og hvordan det gikk med Torberg og Asbjørn. Men det omtales en eller annen «kongedåp» i år 997 og historikerne antar at Asbjørn - for ikke å miste verdighet - lot bygge ei kirke der hvor Værneskirka står i dag.

Dagens Værneskirke beviser Stjørdals storhetstid. Dendrokronologi utført i 1995 viser at tømmeret i taket er fra 1140. Når dagens Værneskirke ble påbegynt er usikkert, men urolige politiske forhold gjorde at kirka tok nærmere 100 år å bygge. En skal også ha i mente at selv om Asbjørn på Værnes delvis ble påtvunget kristendommen, og måtte underordne seg Olav Tryggvasson, var nok det mer et spill av forbigående art. Professor J.A Seip sier i den forbindelse det slik: «*Ingen gir avkall på makt*». Torbergætta og andre stormannsætter forsøkte å opprettholde sin makt. Det markerte de blant annet med å bygge en så dominerende kirke.

Det er fra samme periode en har funnet 30 gravhauger på Værnes. Disse ligger ganske samlet på en linje ved det gamle elveleie fra Øyamoen og sørøstover til Værnes kirke, med enkelte graver innenfor dagens flystasjon. 20 av haugene ble kartlagt av Løytnant Heggseth i 1935. Ved krigsutbruddet i 1940 foretok konservator Th. Petersen ved det daværende Videnskapselskapet i Trondheim en grundig undersøkelse av gravene. Tyskerne med sin historiske og kulturelle interesse forstod verdien av dette og stilte opp med arkeolog og mannskap. Flere av høvdinggravene er nå under asfaltdekket av rullebanen (flystripa), og "vandresoga" sier at Torberg av Værnes ligger under rullebanen i øst nøyaktig der flyene stiller seg opp for å ta av vestover (avgangsposisjon «F», rullebane 27).

Nå forventet vel heller ikke Petersen å finne så mye i 1940. Gravhaugene hadde selvsagt vært utsatt for flere plyndringer oppover årene. Dette til tross fant de spydspisser, ildflint, knivblad, glassperler (amuletter) m.m. Arkeolog Charlotte



Gravhaug ved gamle-kantina

Blindheim har studert funnene, og kommet frem til hvordan kvinnene gikk kledd. De hadde på seg to seleskjørt - det ene utenpå det andre. Det ytterste av ull og det innerste av lin. - Fire av haugene var gravlegging i båt. Den ene gravhaugen var en riktig «mannsgrav», 15 m i tverrsnitt og trolig en høvdinggrav. I fire av gravene har det vært begravd kvinner, hvorav 2 sammen med menn. - Kun tre graver er i dag bevarte. Den største ligger litt nord for rullebanen like ved den gamle kantinen ved sykestua. De eldste gravene er trolig fra 800-tallet.

1030 Slaget på Stiklestad

Fra Torbergtiden på Værnes og frem til midten av 1300-tallet hører vi lite om Stjørdal og Værnes. Men flere historikere viser likevel til Værnes som et viktig sted hva gjaldt samling av tropper ut i fra militærstrategiske veivalg. Olav den Hellige var helt sikkert på Værnes i 1028 da han brente hovene i Trøndelag. Trolig stod Værnes sentralt i forbindelse med opptakten til slaget på Stiklestad to år senere. Da samlet sikkert trønderhøvdingene seg på Værnes sommeren 1030. De visste at Olav Haraldson var på vei, men hvilken vei ville han komme? Inndalen, Storlien, Tydal eller Røros? Det samme spørsmålet så mang en «forsvarssjef» har stilt seg oppover årene. For dem alle har Stjørdal og Værnessletta vært et naturlig samlingspunkt for trening, strategiske vurderinger og overvåkning av alternative dalfører.



Slaget på Stiklestad markerte slutten på småhøvdingvelde i Trøndelag. Til tross for seier, ble det på en måte et «nederlag». Og det var ikke «kristendommen» det handlet om, men forskyving av politisk og kulturell makt. Selvråderetten var i fare. Slaget var vår første EU-avstemning. Det går en rød tråd fra slaget på Stiklestad til EU-kampen i 1994. Trønderne var engstelige for sine hov, sine tradisjoner og sin eiendomsrett. De satset på Knut den mektige, som med sine besittelser i England syntes å ville spare Trøndelag hva gjaldt skatter og avhengighet. I ettertid skjønnte trønderne at de hadde satset på feil hest. Derigjennom ble Olav plutselig martyr og hellig. Det utnyttet de kristne. På Værnes Hovedgård tok nye normer over. Værneskirka ble holdepunktet.

Uår

I 1278 heter det seg at en eller annen klimaforandring trolig satte inn og forårsaket dårlige år, og det refereres til den «store mannedauen». En må gå ut i fra at slike «uår» var hyppige, ikke bare gjennom naturlige klimatiske forhold, men dødens bakterier og smitte møtte ingen medisinsk motstand på den tiden.